

ERDESZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

22. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. * Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének. ☞
(Telefon: 37—22.)

A boszniai faeladások.

(Bd.) Lapunkban röviden már megemlékeztünk a boszniai kormány részéről kiírt faárverésekről, amelyek útján óriási fatömeget készül a piacra dobni. Nem kevesebbről, mint 3.815,000 m³ fenyőfáról és 2.438,000 m³ bükkfáról van szó, amelyet tövön bocsát a boszniai kormány áruba. Hogy mily idő alatt termelendő ki ez az óriási fatömeg, arra nézve az árverési hirdetmények közelebbi felvilágosítással nem szolgálnak.

A boszniai faeladások már 6—7 év előtt is élénken foglalkoztatták a szakköröket s ez az újabb tömeges árubocsátás is bizonyára megérdemli, hogy vele közelebbről foglalkozzunk.

Hét év előtt *Hufnagl* Lipót Auersperg herceg jószágigazgatója, ismert osztrák szakiró intézett heves támadásokat a boszniai erdészeti adminisztráció s különösen annak faértékesítő politikája ellen. A fának rendkívül alacsony tőárak mellett való, egyes esetekben ugyszólván ingyenes átengedése nagy vállalatok részére, ezeket abba a helyzetbe hozta, hogy fűrészárújokat az olaszországi és egyéb földközi-tengeri piacokon oly áron kínálják, amelyekkel a magasabb tőárakat fizető alpesvidéki fakeres-

kedelem versenyre nem kelhet. Hufnagl tehát tiltakozott a boszniai fa elvesztegetése ellen és akcióját magáévá tette az agilis „Centralstelle zur Wahrung der land- und forstwirtschaftlichen Interessen“, minek következtében az ügy az 1903. évi osztrák delegációban is szóba került.

Magyar részről az Országos Erdészeti Egyesület foglalkozott akkorában a boszniai faeladások ügyével s miután azt találta, hogy az olcsó boszniai fa az olasz piacon, amelyet a hazai erdei termékek szintén jelentékeny mértékben felkeresnek, a magyar fakereskedelemnek és erdőgazdaságnak is erős versenytársa, felterjesztéssel fordult a magyar kormányhoz, közbelépését kérve a közös pénzügyminiszternél. A közvetlen versenyen kívül ezt az elhatározást indokoltta a nem alaptalan aggodalom, hogy amennyiben a boszniai fa az alpesi fatermést természetes olasz piacról kiszorítaná, az a mostaninál is nagyobb mértékben fogja a dunántúli megyéket felkeresni és saját árunkat ott versenyképtelenné tenni.

Azok a nagy pénz- és véráldozatok, amelyekkel Ausztria és Magyarország Boszniát és Hercegovinát annak idején megszállotta, a közelmúltban pedig annektálta, éppenséggel megkövetelik, hogy ezek a tartományok, ha nem is tekintetnek kizsákmányolható gyarmatnak, viszont ne is okozzanak az anyaországok egyikének sem elviselhetetlen versenyt. Ha különlegesen a magyar erdőgazdaság szempontjából vizsgáljuk e kérdést, már ugyis sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a boszniai tölgyfa, különösen pedig a donga, amely szinte hihetetlenül olcsó árakon pocsékoltatott el, két évtizeden át befolyásolta a legkedvezőtlenebb módon tölgyerdeink értékesítését s csak gyenge vigaszunk lehet, hogy az ott termelt óriási mennyiségű tölgyanyag az akkori szállítási körülmények következtében legnagyobbbrészt Horvátországon át, a fiumei kikötő forgalmát emelve, jutott külföldre. A fenyőfánál, amelynek versenye a tölgyfa teljes elfogyasztása után kezdetét vette, még ez a gyenge vigaszunk sincsen, amennyiben azóta Bosznia több kapcsolatot nyert Dalmácián át a tengerrel (Metkovich, Gravosa).

Az Országos Erdészeti Egyesület annak idején arra kérte a magyar kormányt, hogy azon jogos befolyásnál fogva, amelyet a megszállott

tartományok kormányzatára, mint közös ügyre gyakorolhat, hasson oda, hogy

1. a megszállott tartományok állami erdei a jövőben a tartamoság elveinek szem előtt tartásával értékesíttessenek;

2. a szerződésileg lekötött erdőkben a kihasználás menete lehetőleg lassíttassék és

3. hogy a faeladások jövőben ne történjenek több évtizedre kiterjedő időre és oly alacsony tőárak mellett, amelyek a szerződés megkötése idején sem reálisak, annál kevésbé a szerződéses időtartam végén.

A közös pénzügyminiszternek 1904. év november havában vett válasza oda konkludál, hogy a fenálló s a nagy beruházások miatt szükségképen hosszútartamu szerződések csak aránytalanul nagy áldozatok árán lennének megváltoztathatók vagy felbonthatók, ezek tehát továbbra is fennmaradnak, a jövőre nézve azonban a közös pénzügyminiszter azt a nyilatkozatot tette, hogy *esetleges faeladásoknál*, amelyektől egyébként egyelőre el kíván tekinteni, *igyekezni fog arra, hogy az általános érdekekre a legkifejezettebben tekintettel legyen.*

A boszniai faeladások kérdésének ez az ujabbkori története megjelöli azon szempontok egy részét, amelyekből a most napirenden lévő ujabb értékesítéseket megítélnünk kell.

Vegyük elsősorban a tartamoság kérdését szemügyre. Bosznia és Hercegovina állami erdőterülete 1.998,000 *ha*, melyből 72% = 1.436,600 *ha* a szálerdő, 19% = 374.400 *ha* a sarjerdő és 9% = 187.000 *ha* a bokros terület. Minthogy ez utóbbi terület hozamot nem nyújt, kereken 1.800,000 *ha*-ra tehetjük a termő területet, bár bizonyára ebben az összegben is sok, majdnem terméketlen karstszikla és egyéb terület bennfoglaltatik. A boszniai erdők igénybevétele jelenleg a most Bécsben időző delegációk elé terjesztett legutóbbi jelentések szerint a következő:

A legutóbbi 10 év átlagában szerződések alapján

évenként tövön eladatott és a népek szolgá-	
lom fejében ingyen kiadatott	3,141.000 m^3
Házilag termeltetett (beleértve a szénített fát is)	434.000 „
Együtt	3,575.000 m^3

Hozzáadva ehhez az apadékot, amelyet eltérően
 Dimitz becslésétől, a helyenként rendkívül
 nyers kitermelésre való figyelemmel, legalább
 20–25%-ra teszünk átlagban 825.000 m^3

Összesen 4,400.000 m^3

az a fatömeg, amelyet Bosznia és Hercegovina erdősegei évenként szolgáltatnak. Ez a mennyiség a tervezett új faeladások által mintegy 5,000.000 m^3 -re fog emelkedni, vagyis hektáronként 2,8 m^3 -re. Figyelembe véve, hogy a szálerdőben sok a tulkoros őserdő, a kihasználásnak ez a mértéke túlhasználatnak még nem minősíthető.

A boszniai fa versenyével tehát számolnunk kell. Néhány év múltán fokozott mértékben fog jelentkezni a puhafánál, de ha a boszniai bükkösök is vevőre találnak, különösen érezhető lesz bükköseink értékesítésénél, amelyek termékeit az olasz és a keleti piacokon fogja a boszniai bükkfa szorongatni. Leginkább a horvát-szlavonországi bükkösök fogják ennek hatását érezni.

Azonban a boszniai faeladások által napirendre került közgazdasági kérdés súlypontja nem a piacra dobott nagy mennyiségekben rejlik, mert a fenyőfa, különösen arra való tekintettel, hogy Románia fenyveseiben a termelés hova-tovább szükségszerűen alábbszáll, a boszniai fenyvesek folytatólagos megnyitása daczára keresett világforgalmi cikk marad, amely mindig fogyasztókra talál s csupán bükkfatermelvényekben és a szénpiacon kell már egymagában az áruba bocsátott mennyiségek miatt is aggodalmakat táplálnunk.

A kérdés súlypontja, nézetünk szerint, inkább az áruba bocsátás körülményeiben rejlik. A boszniai faeladások történetét mindig bizonyos homály fedte, amelyet Dimitznek 1905-ben Bosznia erdőszetéről írt műve sem oszlatott el teljesen. Dimitz maga, aki bár tárgyilagos igyekszik lenni, mégis minden alkalmat megragad arra, hogy a boszniai kormány eljárását igazolja, kénytelen reámutatni arra, hogy fölös titkolódzás folyt mindig a boszniai erdők értékesítése körül. Így szötte körül annak idején a tölgyfaeladások körülményeit egész legendakör, amely nem éppen kedvező színben tüntette fel Bosznia akkori erdőszeti adminisztrációját s amelyet teljes nyíltsággal, főként pedig a nyilvános árverésen való eladás útjával lehetett, sőt kellett volna elosztatni.

Ehelyett azonban a későbbi nagy fenyőeladások is a nyilvános árverés elkerülésével egyes, vagy nagyon kevés számú oly cégnek ajánlatai alapján történtek, akik vagy önként érdeklődtek az ország erdősegei iránt, vagy arra a kormány által felszólítottak. Teljesen távol áll tőlünk ebből messzemenő, az ottani igazgatás korrektségét kétségbevonó következtetéseket levonni, de meg kell állapítanunk, hogy ez az eljárás nem felel meg annak az általánosan elfogadott elvnek, hogy közvagyon jellegű erdősegek fatermése elsősorban nyilvános árverés útján értékesíthetők és csak ha ezen az úton eredményt elérni nem sikerül, kerül sorra az alkutárgyalás, mint esetleg még mindig kielégítő eredményre vezető eljárás. A helyes és minden kétséget eleve kizáró áralakulás eszközét azonban mindenekelőtt a legteljesebb nyilvánossággal eszközölt árverésben kell látnunk, amelyet közvagyon jellegű erdők értékesítésénél legalább megkísérlendőnek tartunk. Ennek teljes mellőzése esetén mindig fennmarad a szakemberben az a kétely, vajjon nem lehetett volna-e árverés útján jobb eredményt elérni, a közvéleményben pedig az a bizonytalanság, nem részesült-e a vevő illetéktelen kedvezésekben.

A boszniai erdők értékesítésére nézve is a piacra bocsátott famennyiségnél még fontosabb kérdésnek tartjuk tehát, vajjon az onnan a világpiacra kerülő áru nem jelnehetik-e meg a fizetett csekély tőrák következtében oly áron, amely nincs arányban a más országokból származó anyag áraival. Tudjuk, hogy a régebbi boszniai feladások ebben a tekintetben sok támadásban részesültek.

A most napirenden lévő boszniai feladások az eljárásra nézve változást jelentenek, mert a boszniai kormány árverés útján keresett vevőket. Ámde sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a most követett eljárásnak is vannak oly szépséghibái, amelyek könnyen el lettek volna kerülhetők.

Ilyen hibának tartjuk azt, hogy az árverés, amelyen óriási fatömeggel kínálta meg a boszniai kormány a piacot, eredetileg oly rövid, 3—4 hetes határidővel iratott ki, amely teljesen kizárja azt, hogy komoly vevők, akik eddig az illető erdőt nem ismerték, az illető erdőrészeket a maguk szempontjaiból megbecsüljék és a milliós üzletek esélyeit kellően kalkulálják. Lehetetlen lett volna ez normális fejlődésű, könnyen hozzáférhető erdőkben, annál kevésbé a változatos összetételű, részben nehezen

hozzáférhető és bonyolult kiszállítási problémákat felállító boszniai őserdőkben.

Az adott viszonyok között azonban ez a rövid határidő, ha a boszniai kormány ragaszkodott volna hozzája, csak azt eredményezhette volna, hogy a verseny igen szűk körre szorítkozott volna, amit az egészséges áralakulás szempontjából sehogy sem mondhatunk kívánatosnak. Kétségtelen, hogy ebben az esetben a boszniai viszonyokkal már ismerős nagy cégeknek lett volna leginkább módjukban ajánlatot tenni és ezzel az ottani fakereskedelmet továbbra is monopolizálni.

A boszniai kormány, ha körültekintően jár el, mindenesetre megkímélhette volna magát attól a felette kellemetlen meghátrálástól, amelyre a határidőkre nézve tudvalevően két ízben kényszerítettett. Az árverési határidő ugyanis egy ízben több árverésre nézve december hóra, ujabban pedig egyesekre ismét későbbre, jövő évi május hóra halasztatott Magyarország és Ausztria fakereskedelmi érdekképviselőiteinek közbelépésére.

Ámde nem csupán ez a részben, úgy ahogy helyrehozott hiba terheli a mostani faárveréseket, hanem ezek az árverések nélkülözik egyik, közvagyonot képező erdők értékesítésénél mindenütt elvként követett kelléket, *a teljes nyilvánosságot*. Az eddigi árveréseken benyújtott ajánlatok ugyanis nem tételtek közzé. Az illetékes hatóság az ajánlatokat egyszerűen átvette, de azokat nyilvánosan fel nem bontotta és így az ajánlattevők teljes bizonytalanságban vannak arra nézve, mily reményeik vannak ajánlataik elfogadására nézve s vajjon foglalkozzanak-e a még hátralévő erdőterületek becslésével vagy sem. A kormánynak ez a szokatlan eljárása általános megütközést keltett fakereskedelmi körökben és csak önmagának tulajdoníthatja a boszniai kormány, ha ezekben a körökben szélteben és nyíltan hangzanak el ezen eljárás következtében gyanúsító megjegyzések, amelyeket nem helyeselhetünk, de amelyekben viszont nem is csodálkozhatunk, hiszen a nyilvánosságnak ily kizárása mellett tényleg lehetséges utóajánlatok elfogadása és a közvélemény egyáltalában ismét az előtt a homály előtt áll, amelynek következtében Bosznia-Hercegovinát a közösségi adminisztráció negyedik évtizedében is még mindig a tipikus Balkán-államok közé hajlandó sorozni.

Oszintén sajnáljuk a boszniai kormánynak ezen balfogásait, amelyekből a magunk részéről is kénytelenek vagyunk azt a végkövetkeztetést levonnunk, hogy ez a most követett, a régebbi eljárástól csak látszólag eltérő ut sem nyújt kilátást arra, hogy a boszniai fa reális áron jut vevői kezébe. Nagyon tartunk attól, hogy most is a fenforgó termelési és szállítási viszonyokkal meg nem okolható alacsony tőárakon fog ez a fa eladatni, pedig — amint már hangsúlyoztuk — éppen ez az a körülmény, amelyet a versenyképesség szempontjából a fatömeg nagyságánál is veszélyesebbnek tartunk.

Ámde tovább megyünk és sajnálkozásunknak adunk kifejezést afelett is, hogy a boszniai kormány már magában véve azáltal, hogy évtizedekre kihatóan a tövön való eladást honosította meg az annektált tartományokban, bizonyos mértékig elejét vette annak, hogy erdeinek termékeiért valóban reális értéket kapjon. Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy a tövön való eladás útján az erdőbirtokos egyáltalában nem juthat erdejének valódi értékéhez, de határozottan kétségbe vonjuk ezt oly nagymértékű, annyi esélynek kitett faüzleteknél, amilyenek a boszniaiak. Ily üzleteknél az ajánlattevő a befektetések pesszimiztikus számításbavételén és a maga teljesen jogos hasznán kívül még egy biztonsági coefficientst állít be számításaiba, amely a megajánlott tőár rovására esik. Ez természetes és ékesen szóló bizonyítást talál a hazai faeladási eredményekben. Hiszen sajnosan sok nálunk is még a tövön való értékesítés; de a már szintén szép számmal gyakorolt házi kezelés meglepően igazolja azt, hogy a kezdet nehézségeinek leküzdése után ezen az uton jutunk, minden más köz- és erdőgazdasági előnyökön kívül, a helyes faárakhoz is. Vannak erdőgazdaságok, amelyekben a tőár a házi kezelés következtében a fenyőknél 5 K-ról hirtelen 11 K-ra szökött fel.

Melegen óhajtottuk volna, hogy az így elérhető tőártöbblet Bosznia kincstárát gazdagítsa. Hiszen ebben az esetben mi is kevesebb aggodalommal tekinthettünk volna a világpiacra megjelenő újabb boszniai faküldemények elé, mert ezek paritásos áron kinálhatnának.

